

Spreuken 8: 22-31

Lied: Lied 848: 1, 2, 3, 4 en 5

Johannes 2: 23-3:-16

Lied: Lied 339b U komt de lof toe

Geliefde gemeente van onze Heer,

In het evangelie van Johannes is nog niet zoveel gebeurd wanneer Nicodemus Jezus komt opzoeken. De bruiloft te Kana en de tempelreiniging. Maar Nicodemus heeft al genoeg gehoord over Jezus en hij wil hem nu wel eens onder 4 ogen spreken.

Het is nacht en niet een gewone nacht, maar de nacht van Pesach. En Nicodemus is ook geen gewone man, maar een hooggeschoolde wetsgeleerde, een farizeeër, die deel uitmaakt van de tempelhiërarchie.

Maar zijn status en geleerdheid hebben niet kunnen belemmeren dat deze man onder de indruk is geraakt van het optreden van Jezus. En hij niet alleen. Jezus heeft veel mensen geraakt, ook mensen van de tempelelite.

En zo komt deze Nicodemus naar Jezus toe. Niet om hem de les te lezen, maar om naar hem te luisteren en hem beter te begrijpen.

Dat Nicodemus in de nacht komt is vaak uitgelegd als een teken van vrees voor de autoriteiten. Toch lijkt dit niet erg waarschijnlijk, wanneer je bedenkt dat hij juist namens die autoriteiten bij Jezus komt. Ik denk dat het nachtelijke bezoek beter te begrijpen is vanuit de rabbijnse gewoonte om bij voorkeur s' nachts de Thora te bestuderen.

Tegelijk moeten we bedenken dat het woord nacht bij Johannes ook een symbolische betekenis heeft.

Het verraad van Jezus zal plaatsvinden in de nacht. En een paar verzen na de perikoop van vandaag kunnen we lezen:

Het licht kwam in de wereld en de mensen hielden meer van de duisternis dan van het licht. Het zou best kunnen dat Nicodemus zelf in een soort duisternis verkeert. Hij is dan wel zeer godgeleerd, maar zijn geloof blijft een duister zoeken.

Maar nacht is niet alleen symbool van duisternis.

In de Oud Testamentische verhalen waar Jezus en Nicodemus beiden zeer vertrouwen mee waren, vinden in de nacht wel vaker bijzondere gebeurtenissen en ontmoetingen plaats. In de nacht wordt Abraham door de Eeuwige naar buiten geleid om de sterren te tellen: zo talrijk zal zijn nageslacht worden.

In de nacht wordt ook de jonge Samuel van zijn matje geroepen om profeet van de Heer te worden.

Maar misschien is wel het belangrijkste om vast te houden dat het geen gewone nacht is, maar een nacht, anders dan alle anderen. Het is Pesach wanneer het gesprek tussen Nicodemus en Jezus plaatsvindt.

De nacht waarin Israel zich herinnert hoe het door God uit de macht van de Farao was bevrijd. En dit herinneren gaat altijd gepaard met een actualisering. Bevrijding was niet iets van toen, lang geleden, van de voorouders, maar bevrijding is iets wat elke Jood ervaart met Pesach; God bevrijdt uit de macht van Egypte.

In die nacht wendt Nicodemus zich tot Jezus en hij zegt: Rabbi, wij weten dat U... Daarmee erkent hij enerzijds het gezag van Jezus, anders zou hij hem geen rabbi noemen. En hij zegt tegelijk dat hij niet alleen staat, maar deel is van een wij, een collectief. Hij zegt: wij weten dat U van God moet zijn gekomen, want de wonderen die u verricht zijn alleen mogelijk met Gods hulp. Het is geen vraag van Nicodemus. Meer een soort statement.

De reactie van Jezus is niet mis te verstaan. Johannes heeft al laten doorschemeren dat Jezus weinig fiducia had in mensen die door de tekenen tot geloof waren gekomen. Jezus, zo zegt

Johannes, had geen vertrouwen in hen.

Hij zegt: Waarachtig, ik verzeker U, alleen wie opnieuw geboren wordt kan het koninkrijk van God zien.

Geloven op grond van wondertekenen die je hebt gezien, geloven zoals Thomas het doet: pas na het zien, dat is ontoereikend en half. Zo blijf je ziende blind. Gelukkig de mens die niet ziet en toch gelooft.

Echt geloven is blindelings en onvoorwaardelijk. Het is geboren worden uit de Geest.

Tweeduizend jaar kerkgeschiedenis en dogmageschiedenis, maken het moeilijk om Jezus nu nog te volgen. Welke kant gaat het gesprek op?

Evangelische Christenen, bijvoorbeeld uit de Pinksterkerk kunnen het soms zo makkelijk vragen: bent je wedergeboren? Bent je bekeerd? En wanneer was dat dan?

Toch heb ik de indruk dat de stelligheid waarmee dit soort bekeringsverhalen wordt verteld niet in lijn is met wat Jezus hier verteld.

De wind waait waarheen hij wil; je hoort zijn geluid, maar je weet niet waar hij vandaan komt en waar hij heen gaat. Zo is het ook met iedereen die geboren is uit de Geest.

Nicodemus begrijpt het niet, met al zijn geleerdheid kan hij geen vat krijgen op wat Jezus hem verteld. En dan niet kunnen bevatten, dat niet kunnen analyseren tot op de bodem, dat zou wel eens de kern van het verhaal kunnen zijn.

Het geloof van Nicodemus is van omlaag. Het is een menselijk bouwwerk dat op eigen kracht God wil bereiken. Je zou het kunnen vergelijken met de toren van Babel. Het is een geloof dat de controle in eigen hand houdt, dat wikt en weegt, argumenten zoekt. Geen geloofsovergave, geen vertrouwen.

Jezus is het om dat laatste te doen: geloof zonder pretenties en gelijkhebberij. Geloof dat omhoog ziet en zich toevertrouwt. Niet geloven als weten of denken te weten, maar als liefhebben en zien soms even.

In een boek van Jan Nieuwenhuis over Johannes las ik dat het werkwoord geloven 97 keer voorkomt in het evangelie van Johannes en het zelfstandig naamwoord 'geloof' geen enkele maal. Voor Johannes is geloven blijkbaar geen kant-en-klaar en gestold bezit, dat verdedigd kan worden en gehandhaafd en dat tot norm of richtsnoer kan dienen ter beoordeling van theologie. Geloven is altijd weer nieuw en onachterhaalbaar als de wind: het overkomt je, het stelt de vraag naar jouw persoonlijke overgave en naar je verbondenheid met anderen.

Geloven geeft je nieuwe ogen en wekt je tot een nieuw bestaan. In die zin word je opnieuw geboren. Je komt opnieuw tot leven.

Door Gods Geest kunnen wij opnieuw beginnen,
wanneer ons oude leven ons bekneld,
wanneer we last hebben van ons verleden
of wanneer ons oude leven geen toekomst meer biedt.

Wij mogen van voren af aan opnieuw beginnen,
alsof we opnieuw geboren worden.

We hoeven het niet allemaal te begrijpen en te kennen,
maar mogen leren om onze handen te openen
en te ontvangen wat op ons toekomt.

Vandaag mogen we letterlijk onze handen openen
en de tekenen ontvangen van Gods liefde:

brood uit de hemel,

wijn van het koninkrijk.

Tekenen van een nieuw verbond, van een nieuw leven,
uit genade, Amen